

Задорожная О. И.

СПЕЦИФИКА ИНОЯЗЫЧНОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБЩЕНИЯ
БУДУЩИХ ДОКТОРОВ В РЕЦЕПТИВНЫХ ВИДАХ РЕЧЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье проанализированы специфические признаки и характеристики иноязычного профессионально ориентированного общения будущих докторов в рецептивных видах речевой деятельности. Сделан вывод, что медицинский дискурс относится к институциональному типу дискурса. Определены роли участников коммуникации в медицинском дискурсе. Охарактеризована специфика диалога между врачом и пациентом и определен он как дискретный и асимметрический тип диалога. Доведено, что для осуществления успешной профессиональной деятельности будущему врачу необходимо владеть на высоком уровне коммуникативной компетентностью в чтении и аудировании как рецептивных видов речевой деятельности.

Ключевые слова: медицинский дискурс, стратегическая компетентность, коммуникативные стратегии, профессионально ориентированная иноязычная компетентность, будущий врач, дискретный асимметрический диалог, рецептивные виды речевой деятельности.

Zadorozhna O. I.

SPECIFICITY OF PROFESSIONALLY ORIENTED FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATION
OF FUTURE DOCTORS IN COMPREHENSION SKILLS

Specific features and characteristics of professionally oriented foreign language communication of future doctors have been analyzed in the article. The following conclusion has been made: medical discourse belongs to institutional type of the discourse. The roles of communication members in medical discourse have been defined. The specificity of the dialogue between a doctor and a patient has been characterized and defined as a discreet and asymmetric one. It has been substantiated that for successful professional activity a future doctor should possess a communicative competence in reading and listening as comprehension skills on a high level. It has been concluded that communicative competence of a future doctor in foreign language listening includes not only the skills of understanding of the content of the information heard and the skills of construction of the following reply, but also the choice of effective strategies of psychotherapeutic strategies on the patient in order to foresee the patient's choice of strategies of communicative behavior. In this way, the success of both communication and treatment depends on such listening skill competence. Another aspect of the study of professionally oriented communicative competence of future doctors suggested the need for specially constructed methodology of teaching future doctors to be able to read professionally oriented texts to foster professional development. Such methodology should be integrated with the methodical procedures of teaching listening skills.

Key words: medical discourse, strategic competence, communicative strategies, professionally oriented foreign language competence, future doctor, discreet asymmetric dialogue, comprehension skills.

Рецензент: Кохановська О.В.

УДК 378

Кодлюк І. В.*

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
В ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ В КОЛЕДЖАХ

Представлено модель формування англomовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх фахівців з туризму в коледжах, яка охоплює такі блоки: цільовий (мета, теоретичні підходи, принципи навчання); змістово-діяльнісний (етапи формування: I – «реплікування», II – укладання діалогічних єдностей, III – укладання мікродіалогів, IV – укладання діалогів певних функціональних типів (індуктивний підхід – «знизу вгору»); підсистема вправ, методи і засоби

*© Кодлюк І. В.

навчання); критеріально-рівневий (компоненти/критерії, рівні сформованості та очікуваний результат). Виокремлено складники змісту навчання англійської мови майбутніх фахівців з туристичного обслуговування (екскурсійна діяльність, ресторанне обслуговування, готельне обслуговування, туристична діяльність) та дібрано теми для професійного спілкування.

Ключові слова: англійська компетентність у діалогічному мовленні, майбутні фахівці з туризму в коледжах, туристичне обслуговування, модель формування, теоретичні підходи, принципи навчання, етапи формування, підсистема вправ, методи й засоби навчання.

Модернізація національної системи вищої освіти детермінує необхідність оновлення її змісту та форм організації навчання в навчальних закладах різних рівнів акредитації, органічним складником якої є іншомовна підготовка студентів. Іншомовна освіта в Україні реформується відповідно до основних досягнень європейських країн у цій галузі та вимог «Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» на засадах комунікативного підходу, реалізація якого націлює на формування у студентів діалогічного мовлення, оскільки діалог – це і є комунікація.

Проблема професіоналізації викладання іноземних мов у немовному вищому навчальному закладі особливо актуальна у професійній підготовці майбутніх фахівців з туризму в коледжах, провідним видом діяльності яких є обслуговування клієнтів, що полягає в наданні соціально-культурних послуг споживачам у процесі спілкування з ними (зокрема й іноземним туристам).

Відповідно до Галузевого стандарту вищої освіти України (2013) молодший спеціаліст з туристичного обслуговування може займати певні первинні посади; взаємодіяти, співробітничати з широким колом осіб (колегами, керівниками, клієнтами) для провадження професійної або навчальної діяльності; виконувати обмежені управлінські функції; приймати рішення у звичних умовах з елементами непередбачуваності. У зазначеному документі обґрунтовано необхідність навчання студентів іншомовного спілкування, найвищим етапом якого є діалог.

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури засвідчив, що проблема моделювання процесу формування англійської компетентності в діалогічному мовленні (АКДМ) майбутніх фахівців з туристичного обслуговування є багатоплановою і досліджувалася науковцями аспектно. Так, розкрито психологічні основи іншомовної комунікативної діяльності (І. Зимня, О. Леонтьєв та ін. науковці); з'ясовано сутність, структуру, особливості формування іншомовної комунікативної компетентності (С. Ніколаєва, В. Редько, А. Щукін); розкрито особливості формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців різних галузей (І. Задорожна, С. Козак, Н. Костенко, Н. Микитенко, Л. Морська, О. Павленко, О. Тарнопольський, зокрема з туризму – М. Галицька, І. Кухта, Г. Черній, А. Чуфарлічева та ін.); обґрунтовано теорію діалогу (В. Скалкін, Ю. Пассов, В. Черниш); розкрито педагогічні засади підготовки фахівців з туризму (Л. Соловей, В. Федорченко, Н. Фоменко та ін.).

Низка сучасних дисертаційних досліджень стосуються формування АКДМ студентів різних спеціальностей: менеджерів невиробничої сфери – Л. Максименко (2012), митників – О. Метьюлкіна (2012), майбутніх учителів – Т. Коробейнікова (2013), фахівців з міжнародної економіки – Л. Сліпченко (2014).

Зазначені напрацювання є вагомим підґрунтям для розгортання наукового пошуку в окресленому нами напрямку.

Мета статті – розробити модель формування АКДМ майбутніх фахівців з туризму в коледжах.

У довідкових джерелах знаходимо тлумачення «моделі» як штучно створеного об'єкта у вигляді схеми, яка відображає структуру, якість, взаємозв'язки та відношення між елементами об'єкта, що досліджується, безпосереднє вивчення яких пов'язане з будь-якими труднощами й тим самим полегшує процес отримання інформації [4, с. 360-361].

Вартим уваги вважаємо визначення моделі В. Редьком. Науковець розуміє його

як зразок організації змісту навчання, основними характеристиками якого є комунікативно-діяльнісна парадигма процесу формування умінь і навичок іншомовного спілкування в усній та письмовій формах [9, с. 112]. Особливої уваги заслуговують розроблені ним дидактичні моделі формування в учнів іншомовної комунікативної компетентності здійснювати іншомовне спілкування в чотирьох видах мовленнєвої діяльності, зокрема і в говорінні, упровадження яких у зміст підручників з іноземних мов «дасть змогу не тільки усвідомити об'єкти, на які повинна бути спрямована навчальна діяльність учнів, але й дозволить здійснити оптимальний добір вправ і завдань як дидактичних засобів оволодіння відповідними мовними операціями і мовленнєвими діями» [10, с. 275].

Глобальніше зазначену проблему розглядає В. Скалкін і вважає, що розвивати діалогічне мовлення варто за певною методичною системою, яка включає принципи навчання іншомовного спілкування, добір тематики і мовного матеріалу, його організацію з урахуванням інтересів і можливостей учнів, комплекс вправ і форм роботи [11].

Представимо наше бачення моделі формування АҚДМ майбутніх фахівців з туристичного обслуговування (рис. 1). Вона охоплює такі компоненти: мету; підходи та принципи навчання іноземної мови, в межах яких виконується наше дослідження (цільовий блок); етапи формування, підсистему вправ, методи і засоби навчання (змістово-діяльнісний блок); критерії та рівні сформованості зазначеної якості, очікуваний результат (критеріально-рівневий блок). Розкриємо змістове наповнення моделі.

Теоретичні основи конкретної методики відображені у відповідних підходах і принципах навчання. Зазначимо, що проблема визначення підходів і принципів навчання іноземних мов була предметом дослідження відомих науковців – С. Ніколаєвої, Ю. Пассова, В. Редька, О. Тарнопольського та ін. Помітно, що пріоритетна роль у цьому аспекті відводиться комунікативній спрямованості іншомовної освіти.

Визначена мета розробленої нами моделі – формування АҚДМ майбутніх фахівців з туристичного обслуговування – детермінує відповідні *підходи*, на яких ця модель побудована:

- *комунікативно-діяльнісний* (найбільш повно висвітлює специфіку навчання іноземної мови) – націлює на те, що формування іншомовних навичок і розвиток умінь відбувається шляхом здійснення іншомовної мовленнєвої діяльності, тобто полягає в оволодінні засобами комунікації (фонетичними, лексичними, граматичними), спрямованими на їх практичне застосування у процесі спілкування (І. Зимня, О. Леонт'єв, Ю. Пассов та ін.);

- *компетентнісний* – передбачає формування ключових компетентностей та іншомовної комунікативної компетентності студента. Сутність його полягає у конструюванні такого змісту, який «не зводиться до знаннєво-орієнтувального компонента, а передбачає цілісний досвід розв'язання життєвих проблем, виконання ключових (тобто тих, які стосуються багатьох соціальних сфер) функцій, соціальних ролей, компетенцій» [1, с. 10] (І. Бех, О. Савченко, А. Хуторський та ін.);

- *діялісно орієнтований* (рекомендований Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти) – базується на діяльності користувачів мови і тих, хто її вивчає; урахує когнітивні, емоційні та вольові здібності, а також низку специфічних якостей, властивих індивіду [2, с. 9];

- *культурологічний* – передбачає тісну взаємодію мови і культури її носіїв. Результатом упровадження цього підходу в навчальний процес є формування іншомовної комунікативної компетентності, яка забезпечує використання мови в умовах певного культурного контексту на основі діалогу культур (В. Костомаров, О. Миролюбов, С. Ніколаєва, Л. Щерба та ін.);

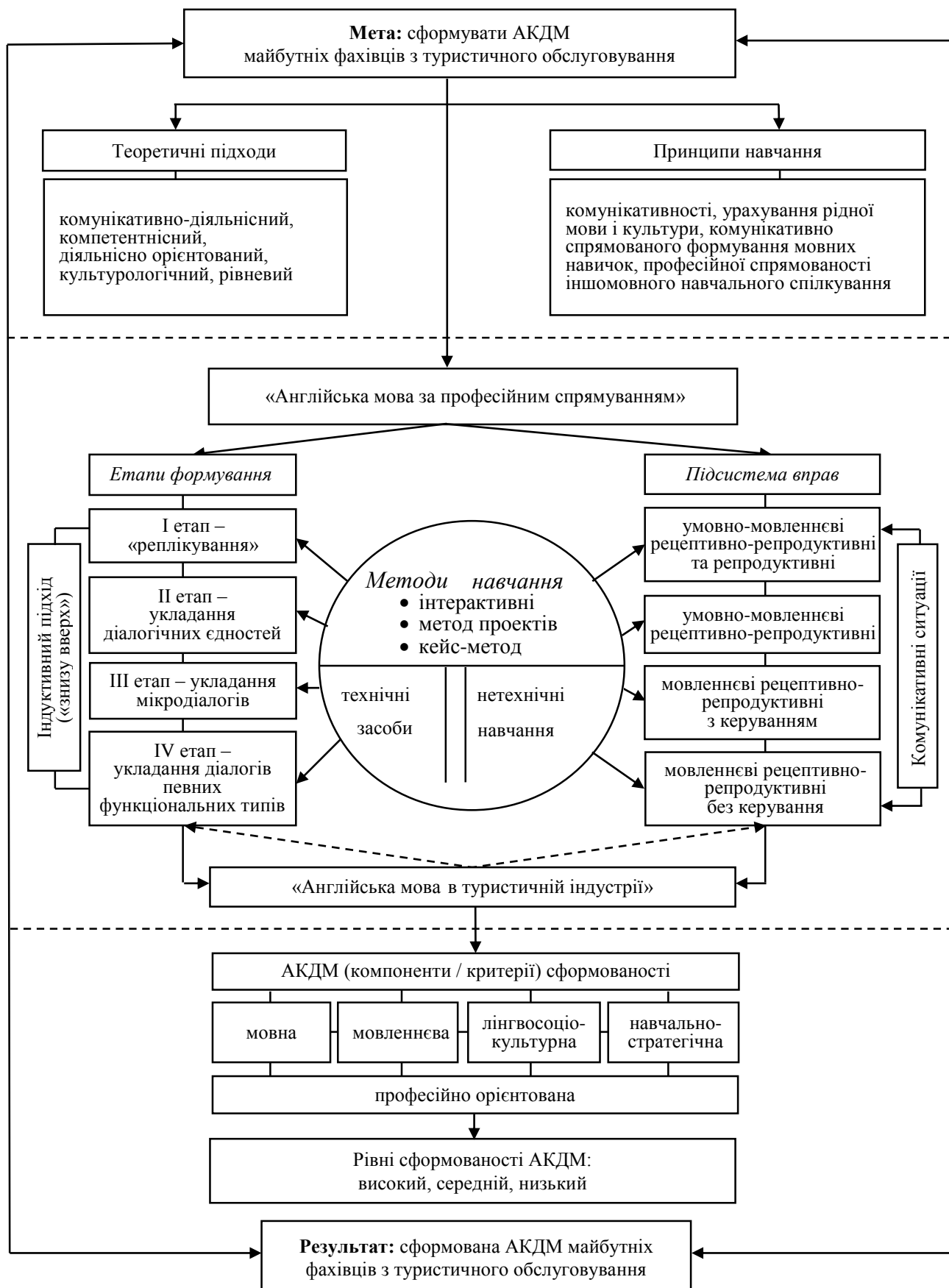

Рис. 1. Модель формування АКДМ майбутніх фахівців з туризму в коледжах

– *рівневий* – пов’язаний (згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти) з розробкою єдиної системи (шкали) визначення рівнів володіння іноземною мовою, зокрема й діалогічним мовленням.

Організація навчальної діяльності здійснюється з урахуванням вихідних теоретичних положень, на яких будується навчальний процес, – *принципів навчання*. Науковці виділяють загальнодидактичні принципи (наочності, міцності, свідомості, науковості й доступності, активності, послідовності й систематичності та ін.), які функціонують у процесі навчання будь-яких дисциплін, та методичні, що відображають своєрідність певного предмета [5; 6; 13]. Ураховуючи специфіку навчання іноземної мови та особливості фаху (туристичне обслуговування), доцільним вважаємо впровадження у навчальний процес низки методичних принципів: комунікативності, комунікативно спрямованого формування мовних навичок, взаємопов’язаного навчання мови і культури, професійної спрямованості іншомовного навчального спілкування.

Провідним вважаємо *принцип комунікативності*, який найбільш повно сприяє досягненню головної мети навчання іноземних мов – навчити студентів здійснювати іншомовне міжкультурне спілкування. Учені зазначають, що цей принцип є домінантним у рамках діяльнісно орієнтованого та компетентнісного підходів, які найраціональніші для досягнення прагматичної мети [13, с. 82-84], і забезпечує комунікативну спрямованість навчання, що полягає у практичному використанні іноземної мови у відповідних умовах, специфічному оточенні та в окремій сфері діяльності [2, с. 9]. У наукових доробках Ю. Пассова принцип комунікативності тлумачиться як «метод комунікативності», що передбачає побудову процесу навчання іноземної мови як моделі процесу реальної комунікації [7, с. 33]. Ураховуючи зазначене, можна стверджувати, що першочерговим у навчанні англійської мови майбутніх фахівців з туристичного обслуговування є впровадження у навчальний процес ситуацій реального спілкування з метою мотивації мовлення, що дасть можливість рівноправно й автономно брати участь у міжкультурному діалозі.

Досліджуючи етапи формування АКДМ майбутніх фахівців з туризму в коледжах, ми розглянули два *основні підходи (способи)*, на основі яких базується навчання діалогічного мовлення. Відповідно до першого – *індуктивного* (або аналітичного) – навчання діалогічного мовлення першочергово передбачає ознайомлення з окремими репліками діалогічних єдностей з подальшим засвоєнням змісту діалогу в цілому на основі запропонованої навчальної комунікативної ситуації, що не виключає прослуховування діалогів-зразків. У сучасній методиці цей підхід широко відомий як «*знизу вгору*» (bottom-up processing) [5]. Він базується на припущенні, що поетапне засвоєння одиниць мови, які входять у структуру діалогу, формує уміння самостійно брати участь у процесі спілкування – будувати зв’язні висловлювання з опорою на засвоєні одиниці мови [15, с. 231].

Модель навчання згідно з індуктивним підходом передбачає реалізацію певних *етапів*.

У методиці навчання іноземних мов зазначається, що «для навчання побудови діалогічних єдностей спершу слід навчити логічно, використовуючи різні за типами висловлювання (питання, повідомлення, спонукання), подавати репліки-реакції на задану стимулювальну репліку (бажано, щоб вона не була запитанням), тобто вчити «*реплікування*» [6, с. 152]. Методисти називають цей етап у формуванні компетентності в діалогічному мовленні підготовчим або нульовим [5, с. 319]. Ми ж вважаємо його першим і співвідносимо з початком вивчення навчальної дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням» (III семестр). При навчанні реплікування викладач може використовувати рецептивно-репродуктивні та репродуктивні умовно-комунікативні вправи на імітацію, підстановку, відповіді на запитання, на запит певної інформації (за зразком), повідомлення інформації тощо.

Другим етапом (IV семестр) у процесі формування АҚДМ стало *оволодіння певними діалогічними єдностями*, що передбачає вправлення у побудові стимулювальної (ініціативної) репліки і відповідної репліки-реакції. На відміну від етапу реплікування, викладач лише пропонує ситуацію та дає комунікативне завдання, а учасниками спілкування є самі студенти. Засобами оволодіння АҚДМ на цьому етапі є рецептивно-продуктивні умовно-комунікативні вправи з обміну репліками.

Після того, як студенти оволоділи вмінням вживати певні діалогічні єдності й обмін репліками відбувається автоматично та конструктивно, переходять до наступного етапу (V семестр) – *побудови мікродіалогів*. Учені розглядають мікродіалог як імпліцитну структурну основу розгорнутого діалогу, що включає взаємопов'язані ланцюжки діалогічних єдностей, які ще називають діалогічним цілим [5, с. 319]. Тут варто зосередити увагу на виконанні рецептивно-продуктивних комунікативних вправ нижчого рівня (використовуючи вербальні опори).

Завершальним етапом (VI семестр) цього процесу є *уміння вести діалоги певних функціональних типів* (у нашому випадку – діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог – обмін враженнями) на основі запропонованих навчальних комунікативних ситуацій згідно з чинною програмою та в межах мовного і мовленнєвого матеріалу для студентів галузі туризму в коледжах. Доведення до автоматизму набутих умінь у діалогічному мовленні забезпечується виконанням рецептивно-продуктивних комунікативних вправ вищого рівня (не використовуючи вербальні опори).

Другим підходом у навчанні діалогічного мовлення є *дедуктивний* (або синтетичний), який називають ще підходом «зверху вниз» (top-down processing). Навчання діалогічного мовлення в контексті цього підходу реалізується через такі етапи: оволодіння цілісними діалогами певних функціональних типів (багаторазове прослуховування, читання, вивчення напам'ять діалогів-зразків тощо); оволодіння діалогічними єдностями; засвоєння окремих реплік.

На першому етапі цього підходу студенти мають розуміти зміст діалогу, не опираючись на пояснення викладачем кожної окремої його репліки, а в результаті здогадки щодо контексту діалогу та звертаючись до набутого мовного досвіду. Учені вважають цей підхід оптимальним для оволодіння стандартними, типовими діалогами [15, с. 232].

Згідно з дедуктивним підходом оволодіння АҚДМ здійснюється насамперед в результаті вивчення напам'ять діалогів-зразків, які стають еталоном для побудови власних висловлювань в аналогічних ситуаціях спілкування та слугують мовним запасом. Проте неможливість студентів з різними рівнями научуваності опанувати велику кількість діалогів, які б стали фундаментом для оволодіння іншомовним діалогічним мовленням, дещо обмежує застосування цього підходу у процесі навчання іноземної мови.

Подібні міркування знаходимо у Ю. Пассова: «Доволі поширеною вправою залишається, на жаль, заучування діалогів, причому великих (з теми). Що воно насправді вдосконалює, так це вимову. На розвиток ДФС (діалогічної форми спілкування. – І.К.) ця робота має мізерний вплив. Чому? Та хоча б тому, що навряд чи якась бесіда буде розвиватися обов'язково в руслі завченого. У спілкуванні ситуації змінюються миттєво, і неможливо закласти в пам'ять учня абсолютно всі діалоги, які би він у потрібний момент відтворював...» [8, с. 238]. Безперечно, обидва підходи можливі й не суперечать один одному. Опіраючись на напрацювання науковців у цьому аспекті [5; 6; 15], ефективнішим у процесі формування АҚДМ майбутніх фахівців з туристичного обслуговування вважаємо індуктивний, який репрезентує практичний характер оволодіння навчальним матеріалом. Перевагою цього підходу є те, що студенти формують свої уміння «від простого до складного» – опановують певні мовні одиниці і граматичні конструкції та вживають їх у реплікуванні; вправляються у побудові діалогічних єдностей, об'єднуючи їх у мінідіалоги; будують діалоги на запропоновану тематику. Однак

зазначимо, що на окремих етапах навчання використання дедуктивного підходу вважаємо раціональним і продуктивним.

Розроблене змістове забезпечення процесу формування АКДМ з урахуванням вимог навчальної програми з дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням» і галузевих стандартів підготовки дало змогу виокремити складники змісту навчання англійської мови майбутніх фахівців з туристичного обслуговування (екскурсійна діяльність, ресторанне обслуговування, готельне обслуговування, туристична діяльність) та відібрати теми для професійного спілкування (наприклад, «Ресторанні послуги», «Організаційна система готелів», «Готельна індустрія в туризмі», «Професії в туризмі», «Туристичні компанії в Україні», «Туристичні атракції України» та ін.). Удосконалення АКДМ студентів відбувається під час вивчення навчальної дисципліни «Англійська мова в туристичній індустрії».

Чільне місце у структурі запропонованої нами моделі займають *методи навчання*. Сьогодні пріоритетними вважають ті методи навчання, зокрема іноземних мов, які сприяють реалізації згаданих вище підходів – комунікативно-діяльнісного, компетентнісного, діяльнісно орієнтованого, культурологічного та рівневого. Педагогічний термін «активні методи та форми навчання» об'єднує групу технологій, використання яких забезпечує високий рівень активності навчальної діяльності студентів.

Аналіз наукової літератури [3; 9; 12 та ін.], педагогічного досвіду та власний досвід викладача англійської мови дають підстави стверджувати, що ефективними методами формування АКДМ майбутніх фахівців з туристичного обслуговування є *інтерактивні методи, метод проєктів і кейс-метод*.

Сучасні вимоги до рівня сформованості зазначеної якості націлюють на використання в навчанні іноземної мови відповідних *засобів*, застосування яких сприяє розвитку мислення студентів, а також їх мовленнєвих умінь через залучення до активного творчого процесу мовленнєвої діяльності та у взаємодії один з одним.

У процесі формування АКДМ широко використовуються як штучні опори (спеціально створені викладачем відповідно до певної навчальної теми роздавальні матеріали), так і природні (матеріали, що оточують студентів під час навчальної діяльності). Найбільш повною вважаємо класифікацію засобів навчання діалогічного мовлення, розроблену В. Черниш. Дослідниця розподіляє їх відповідно до таких критеріїв: залучення технічного обладнання та каналу сприйняття матеріалу. За такими ознаками виокремлюють *технічні (вербальні, невербальні/зображувальні, вербально-зображувальні опори)* та *нетехнічні (аудіовізуальні, аудитивні)* [14, с. 16].

Критеріями сформованості АКДМ майбутніх фахівців з туристичного обслуговування є структурні компоненти зазначеного феномену – мовна, мовленнєва, лінгвосоціокультурна, навчально-стратегічна та професійно орієнтована. Ураховуючи виокремлені нами етапи, контроль рівня сформованості цих компонентів варто здійснювати поетапно, в тій самій послідовності, що й навчання: від контролю уміння реплікувати до контролю вміння будувати діалоги певних функціональних типів.

Особливу увагу слід звернути на розробку показників, за якими оцінюють рівень сформованості АКДМ, серед яких науковці виділяють кількісні та якісні [5, с. 339-340]. До кількісних показників відносять кількість реплік, що продукуються кожним співрозмовником; кількість різнотипних діалогічних єдностей; кількість пауз хезитації. Якісними показниками вважаються такі: відповідність висловлювання поставленій темі й комунікативній ситуації; спонтанність; емоційна забарвленість мовлення; уміння поєднувати різні типи мікродіалогів; уміння розв'язувати поставлене комунікативне завдання під час спілкування в діалогічній формі; граматична і лексична правильність висловлювання; відповідна вимова; дотримання якісних характеристик діалогу; ефективність спілкування.

Рівень сформованості зазначеної якості визначається шляхом постійного (систематичного) спостереження, бесід із викладачами і студентами, моделювання

діалогів на основі запропонованих комунікативних ситуацій та аналізу результатів виконання діагностичних завдань відповідно до зазначених вище критеріїв.

Таким чином, модель формування АКДМ майбутніх фахівців з туристичного обслуговування охоплює такі блоки: цільовий, змістово-процесуальний, критеріально-рівневий. Для впровадження запропонованої моделі в навчальний процес треба розробити підсистему вправ та експериментально перевірити дієвість створеної нами методики, що і стане предметом подальшого дослідження.

Література:

1. Болотов В. А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе / В. А. Болотов, В. В. Сериков // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 8-14.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Зайчук Г. Педагогічні технології як засіб формування професійних компетенцій майбутніх фахівців туристичної галузі / Г. Зайчук // Вісник НУТУ «КПІ» (Серія: Філософія. Психологія. Педагогіка). – 2010. – Вип. 1. – С. 166-168.
4. Кондаков Н. И. Логический словарь-справочник / Н. И. Кондаков ; отв. ред. Д. П. Горский. – М. : Наука, 1975. – 720 с.
5. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
6. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник для студ. вищ. навч. закл. / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова. – К. : Академія, 2010. – 328 с.
7. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иному язычному говорению / Е. И. Пассов. – 2-е изд. – М. : Просвещение, 1991. – 223 с.
8. Пассов Е. И. Основы коммуникативной методики обучения иному язычному общению / Е. И. Пассов. – М. : Рус. яз., 1989. – 276 с.
9. Редько В. Г. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. Теорія і практика : монографія / В. Г. Редько. – К. : Генеза, 2012. – 224 с.
10. Редько В. Г. Конструювання змісту шкільних підручників з іноземних мов : теорія і практика : монографія / В. Г. Редько. – К. : Педагогічна думка, 2017. – 628 с.
11. Скалкин В. Л. Обучение диалогической речи (на материале английского языка) / В. Л. Скалкин. – К. : Радянська школа, 1989. – 158 с.
12. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах : колективна монографія / С. Ю. Ніколаєва, Г. Е. Борецька, Н. В. Майер, О. М. Устименко, В. В. Черниш та інші; за ред. С. Ю. Ніколаєвої ; техн. ред. І. Ф. Соболевої. – К. : Ленвіт, 2015. – 444 с.
13. Тарнопольский О. Б. Методика обучения английскому языку для делового общения : учебное пособие / О. Б. Тарнопольский, С. П. Кожушко. – К. : Ленвіт, 2004. – 192 с.
14. Черниш В. В. Засоби формування іншомовної компетенції у діалогічному мовленні / В. В. Черниш // Іноземні мови. – 2011. – № 3 – С. 15-22.
15. Шукін А. Н. Методика обучения речевому общению на иностранном языке : учебное пособие для преподавателей и студентов языковых вузов / А. Н. Шукін. – М. : Издательство Икар, 2011. – 454 с.

Кодлюк І. В.

МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ДИАЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ТУРИЗМУ В КОЛЛЕДЖЕ

Представлена модель формирования англоязычной компетентности в диалогической речи будущих специалистов по туризму в колледжах, которая охватывает следующие блоки: целевой (цель, теоретические подходы, принципы обучения); содержательно-деятельностный (этапы формирования: I – «реплицирование», II – создание диалогических единств, III – создание микродиалогов, IV – создание диалогов определенных функциональных типов (индуктивный подход – «снизу вверх»); подсистема упражнений, методы и средства обучения); критериально-уровневый (компоненты/критерии, уровни сформированности и ожидаемый результат).

Выделены составляющие содержания обучения английскому языку будущих специалистов по туристическому обслуживанию (экскурсионная деятельность, ресторанное обслуживание, гостиничное обслуживание, туристическая деятельность) и отобраны темы для профессионального общения.

Ключевые слова: англоязычная компетентность в диалогической речи, будущие специалисты по туризму в колледжах, туристическое обслуживание, модель формирования, теоретические подходы, принципы обучения, этапы формирования, подсистема упражнений, методы и средства обучения.

Kodliuk I. V.

MODEL OF ENGLISH COMPETENCE IN DIALOGICAL SPEECH
OF FUTURE SPECIALISTS IN TOURISM IN COLLEGES' FORMATION

The article deals with the model of the process of English competence in dialogical speech of future specialists in tourism formation that covers the following blocks: target (goal, theoretical approaches, principles of teaching) content and activity oriented (stages of formation: I – replication, II – making-up dialogical units, III – making-up microdialogues, IV – making-up dialogues of certain functional types (inductive approach – bottom-up processing); subsystem of exercises – conditional-speech receptive-reproductive and reproductive, conditional-speech receptive-reproductive with management, speech receptive-reproductive without management (with the use of communicative situations); teaching methods – interactive, project method, case-method, means of teaching – technical, non-technical (verbal, nonverbal/figurative, verbal-figurative); educational disciplines – Professional English, English in tourism industry); criterion-level (components/criteria of formation – language, speech, linguistic-sociocultural, educational-strategic, professionally oriented, level of formation – high, average, low, expected result).

Two main approaches (methods) on which the teaching of dialogical speech is based on inductive (analytical, bottom-up processing), deductive (synthetic, top-down processing) are considered. The expediency of the use of the first (inductive) approach is substantiated, which, in the first place, involves getting acquainted with individual replicas of dialogical units with further mastering of the content of a dialogue as a whole on the basis of proposed communicative situations.

Key words: English competence in dialogical speech, future specialists in tourism in colleges, travel services, model of formation, theoretical approaches, principles of teaching, stages of formation, subsystem of exercises, methods and means of teaching.

Рецензент: Слюсаренко Н.В.

УДК 378.147:7

Кудренко Д. О.*

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглядається поняття «дидактичні умови». Подається визначення дидактичних умов формування художньо-графічних компетентностей студентів мистецьких спеціальностей. Автор виділяє дидактичні умови, що найбільш ефективно сприяють формуванню художньо-графічних компетентностей студентів мистецьких спеціальностей, і обґрунтовує їх зміст. Для оптимізації процесу навчання студентів мистецьких спеціалізації пропонуються навчальні інновації: сучасні комп'ютерні засоби для малювання, проектування, комп'ютерні програми для образотворчої діяльності, інноваційні техніки живопису та графіки, педагогічні технології, специфічні для художників та художників педагогів форми та методи навчання.

Ключові слова: дидактичні умови, студенти мистецьких спеціальностей, формування художньо-графічних компетентностей.

*© Кудренко Д. О.